

родних ресурсів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/7677>.

23. Право Европейского Союза : учебник для вузов / под ред. С. Ю. Кашкин. — М. : Юристъ, 2009. — 1054 с.

24. *Ратушний С. М.* Деякі теоретичні питання гармонізації національного законодавства з міжнародно-правовими нормами / С. М. Ратушний // Правове регулювання економіки: зб. наук. праць. — 2008. — № 8. — с. 119—130.

25. *Сидун С.* Україна та Європейський союз: особливості розвитку взаємовідносин / С. Сидун // Наукові праці: науково-методичний журнал. — Т. 130. — Вип. 117. (Серія: Державне управління) — Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. — С. 142—148.

26. *Соломко И.* Войти в открытые ворота / И. Соломко // Корреспондент. — 2010. — № 20 (408) 28 мая 2010 г. — С. 20—23.

27. Уряд затвердив Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища України на 2011 — 2015 роки (25 травня 2011). — Офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/content/article/8432>.

28. *Якименко Х. С.* Європейська інтеграція як напрям здійснення внутрішніх реформ в Україні [Електронний ресурс] / Х. С. Якименко // Форум права. — 2010. — № 4. — С. 988—992. — Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10jxcrvu.pdf>.

29. *Яснова Ю.* Інтеграційні перспективи / Ю. Яснова // Україна : події, факти, коментарі. — 2010. — № 20. — С. 10—15.

Стаття надійшла до друку 29 березня 2011 року.

УДК 346.2

Н. В. Мезенцова, асистент кафедри
правового регулювання економіки
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ТА ТЕОРЕТИЧНЕ ВИЗНАЧЕННЯ СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Дана стаття присвячена питанням нормативно-правового та теоретичного визначення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як суб'єктів відповідних відносин. Автором розглянуто нормативно-правове та теоретичне визначення зовнішньоекономічної діяльності, її

специфічні ознаки. У статті проаналізовані положення Господарського кодексу України та Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», що закріплюють легальний статус суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Розглянуті наукові джерела, що присвячені предмету дослідження. Автором наводяться ознаки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та пропозиції щодо вдосконалення правового статусу останніх..

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, зовнішньоекономічні відносини, суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, суб'єкти зовнішньоекономічних відносин.

Указанная статья посвящена вопросам нормативно-правового и теоретического определения субъектов внешнеэкономической деятельности как субъектов соответствующих отношений. Автором рассмотрено нормативно-правовое и теоретическое определение внешнеэкономической деятельности, ее специфические признаки. В статье проанализированы положения Хозяйственного кодекса Украины и Закона Украины «О внешнеэкономической деятельности», которые закрепляют легальный статус субъектов внешнеэкономической деятельности. Рассмотрены научные источники, относящиеся к предмету исследования. Автором приводятся признаки субъектов внешнеэкономической деятельности и предложения касательно усовершенствования правового статуса последних.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, внешнеэкономические отношения, субъекты внешнеэкономической деятельности, субъекты внешнеэкономических отношений.

This article is devoted to the questions of theoretical and legal definition of subjects of foreign economic activity as subjects of such relations. The legal and theoretical definition of foreign economic activity and its specific features are considered. The rules of Commercial Code of Ukraine and Law on Foreign economic activity concerning legal status of subjects of foreign economic activity are analyzed. The scientific sources subject to this article are considered. The author describes features of subjects of foreign economic activity and ways of improvement of their legal status.

Keywords: foreign economic activity, foreign economic relations, subjects of foreign economic activity, subjects of foreign economic relations.

Зовнішньоекономічна діяльність як складова економіки України є об'єктом дослідження економічних та правових дисциплін.

Зовнішньоекономічні відносини за своїм змістом є економічними, при цьому в силу врегулювання останніх правовими нормами є правовими. Даний вид суспільних відносин складається під час провадження зовнішньоекономічної діяльності її суб'єктами, організації такої діяльності та управління зовнішньоекономічною діяльністю уповноваженими органами. Під час провадження зовнішньоекономічної діяльності складаються відносини на публічному та приватному рівні, що зумовлено участю суб'єктів публічного та приватного права, при цьому характерною ознакою зовнішньоекономічних відносин є наявність іноземного елемента — суб'єктів різної державної приналежності.

Дослідження правового статусу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як суб'єктів зовнішньоекономічних відносин становить теоретичний та практичний інтерес, а також є актуальним, зважаючи на неповноту врегулювання означеного питання у законодавстві України та відсутність єдиних підходів у теорії.

Аналізу питань зовнішньоекономічної діяльності, її суб'єктів та суб'єктів зовнішньоекономічних відносин присвячені наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема В. Ф. Опришка, С. С. Вабищевича, А. В. Омельченка, В. В. Поєдинка, В. Є. Новицького, Ю. Г. Козака та ін.

Автор має на меті проаналізувати легальне та теоретичне визначення зовнішньоекономічної діяльності, дослідити визначення та склад суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як суб'єктів зовнішньоекономічних відносин і навести власні пропозиції щодо вдосконалення правового врегулювання вказаних категорій.

Дослідження правового статусу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є нерозривним від наведення легального визначення зовнішньоекономічної діяльності. Чинне законодавство України поняття зовнішньоекономічної діяльності наводить у Господарському кодексі України та Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Стаття 377 Господарського кодексу України зовнішньоекономічну діяльність визначає як господарську діяльність, яка в процесі її здійснення потребує перетинання митного кордону України майном, зазначеним в ч. 1 ст. 139 цього кодексу, та/або робочою силою [1]. При цього нормативне визначення, що міститься у Господарському кодексі України, виділяє чотири основні ознаки зовнішньоекономічної діяльності — господарський характер, специфічний суб'єктний склад — це діяльність саме суб'єктів господарювання, об'єктами такої діяльності виступають майно

та/або робоча силу, а також обов'язкова умова — перетин митного кордону України. Ознаки, що містяться у Господарському кодексі України, виділяються і науковцями. Так, С. С. Вабищевич наголошує на тому, що зі змістовної точки зору зовнішньоекономічна діяльність складається з економічної діяльності з зовнішнім, іноземним елементом [2, с. 12]. На відміну від Господарського кодексу України, визначення зовнішньоекономічної діяльності за спеціальним Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» є наступним — це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами [3]. При порівнянні наведених визначень вбачається, що спеціальний закон не акцентує увагу на господарському характері такої діяльності, не наводить специфічної ознаки — перетину митного кордону України та не вказує на об'єкти такої діяльності. Однак, наявність такої ознаки зовнішньоекономічної діяльності як перетин митного кордону, викликає заперечення ряду науковців. Так, А. В. Омельченко вважає, що перетин митного кордону майном чи робочою силою не є обов'язковою ознакою зовнішньоекономічної діяльності і відповідні положення ч. 1 ст. 377 ГК України слід привести у відповідність до практики зовнішньоекономічної діяльності та вимог спеціального законодавства у зазначеній сфері [4, с. 221]. На підтримку недосконалості названого критерію висловлюється і А. Мартиненко, котрий зазначає, що визначаючи перетин митного кордону майном та (або) робочою силою обов'язковою (кваліфікуючою) ознакою ЗЕД, законодавець вдався до формального, звуженого підходу до розуміння такої діяльності [5]. Стосовно специфічної ознаки зовнішньоекономічної діяльності — суб'єктного складу — між названими нормативно-правовими актами існують дещо відмінні формулювання. Господарський кодекс України оперує поняттям суб'єкти господарювання, у той час як Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» використовує поняття суб'єкти господарської діяльності на означення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Автор вважає, що існує потреба привести у відповідність названі поняття, вживаючи поняття суб'єкти господарювання у значенні, що вживається у Господарському кодексі України як основному нормативно-правовому акту, що визначає засади господарської діяльності, видом якої виступає зовнішньоекономічна діяльність.

Спільною негативної рисою зазначених нормативно-правових актів щодо видового закріплення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є відсутність нормативно-правового закріплення правового статусу держави у якості суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Відомо, що під час провадження зовнішньоекономічної діяльності складаються публічні та приватні відносини. Участь держави у публічних відносинах, що виникають під час управління зовнішньоекономічною діяльністю, є достатньо врегульованою. Так, держава здійснює правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності, виконує управлінські та контрольні як складові останніх функції тощо. У той же час, окрім публічного статусу держави, існують випадки участі держави у приватних відносинах, у яких держава діє як приватний суб'єкт, зокрема як юридична особа, тобто на принципах рівності з іншими суб'єктами та за умови не застосування владних повноважень до інших суб'єктів. Господарський кодекс України звужує коло суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності до суб'єктів господарювання, до яких держава у відповідності до ст. 55 не належить. Можливості участі держави у зовнішньоекономічній діяльності передбачені ст. 378 Господарського кодексу України з обмеженням, що така участь реалізується через зовнішньоекономічні організації, що мають статус юридичної особи, утворені в Україні відповідно до закону органами державної влади або органами місцевого самоврядування. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» містить положення про те, що Україна в особі її органів, місцеві органи влади і управління в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності, а також інші держави, які беруть участь у господарській діяльності на території України, діють як юридичні особи згідно з частиною четвертою статті 2 цього Закону і законами України. Єдиним варіантом участі у зовнішньоекономічній діяльності для держави є реалізація своєї господарської компетенції в означеній сфері через зовнішньоекономічні організації. Стосовно іноземних держав Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» наголошує на тому, що у випадку участі останніх у зовнішньоекономічній діяльності, вони діють як юридичні особи. Постає питання нормативно-правового закріплення участі України у зовнішньоекономічній діяльності з іноземними приватними суб'єктами. Господарський кодекс України та Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» оперують поняттям зовнішньоекономічних організацій,

через котрі держава має можливість реалізувати компетенцію у вказаній сфері. На нашу думку, участь держав у зовнішньоекономічній діяльності на рівні з приватними суб'єктами є ознакою сучасної економіки, зважаючи на це, необхідно передбачити правову регламентацію участі власне держав у зовнішньоекономічній діяльності.

Аналіз наукових джерел з предмету дослідження свідчить про наявність двох основних підходів до визначення зовнішньоекономічної діяльності, що безпосередньо пов'язано з концепціями міжнародного економічного права — широкою та вузькою. Так, концепція міжнародного економічного права обмеженого характеру виключає з правового регулювання зовнішньоекономічні відносини між приватними суб'єктами, на протипагу концепції міжнародного економічного права розширеного характеру, що передбачає об'єднання під предметом регулювання усі економічні відносини, що виходять за рамки однієї держави незалежно від суб'єктного складу та характеру останніх. Так, А. В. Омельченко наголошує на тому, що зовнішньоекономічна діяльність є складовою частиною міжнародних економічних відносин, має складний комплексний міжгалузевий характер і підлягає регулюванню нормами національного, міжнародного економічного та міжнародного приватного права [6, с. 218]. Автор дотримується концепції міжнародного економічного права обмеженого характеру та вважає, що сферу останнього становлять відносини, що складаються між державами та міжнародними організаціями у формах глобальних та/або регіональних економічних зв'язків, у той час як зовнішньоекономічна діяльність включається до предмету правового регулювання господарського права України.

Специфічний суб'єктний склад є однією з ознак зовнішньоекономічної діяльності. Господарський кодекс України та Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» наводять перелік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Стаття 378 Господарського кодексу України суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності поділяє на дві групи: суб'єктів господарювання та зовнішньоекономічні організації, утворені органами державної влади або органами місцевого самоврядування. До суб'єктів господарювання відносяться — господарські організації — юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Кодексу, а також інші юридичні особи, які здійснюють господар-

ську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку. Також до суб'єктів господарювання відносяться громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність ті зареєстровані відповідно до закону як підприємці. Перелік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності відповідно до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» є значно ширшим. Стаття 3 названого Закону суб'єктний склад зовнішньоекономічної діяльності розкриває наступним чином: фізичні особи — громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність згідно з законами України і постійно проживають на території України, юридичні особи, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України (підприємства, організації та об'єднання всіх видів, включаючи акціонерні та інші види господарських товариств, асоціації, спілки, концерни, консорціуми, торговельні дома, посередницькі та консультаційні фірми, кооперативи, кредитно-фінансові установи, міжнародні об'єднання, організації та ін.), в тому числі юридичні особи, майно та/або капітал яких є повністю у власності іноземних суб'єктів господарської діяльності, об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно з законами України, але які мають постійне місцезнаходження на території України і яким цивільно-правовими законами України не заборонено здійснювати господарську діяльність, структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законами України (філії, відділення тощо), але мають постійне місцезнаходження на території України, спільні підприємства за участю суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, зареєстровані як такі в Україні і які мають постійне місцезнаходження на території України, інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України. На додаток до вказаного переліку Закон відносить до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності зовнішньоекономічні організації, створені місцевими органами влади і управління, Україну в особі її органів, а також іноземних держав.

Наведені переліки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, мають відмінності не лише за стилістичним формулюванням, але і за видовим складом суб'єктів. Господарський кодекс України у складі суб'єктів виділяє юридичних осіб — суб'єктів господарювання, фізи-

чних осіб, що мають статус підприємців, а також юридичних осіб — зовнішньоекономічні організації. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» відносить до складу суб'єктів об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не мають статусу юридичної особи, а також структурні одиниці іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не мають статусу юридичної особи. Зовнішньоекономічна діяльність має господарський характер (є господарською діяльністю), котру здійснюють суб'єкти господарювання. Головною ознакою віднесення суб'єкта до суб'єкта господарювання є наявність у останнього спеціального правового статусу — для фізичних осіб це статус підприємця, для інших організацій — це статус юридичної особи та необхідність бути зареєстрованою у встановленому законом порядку. Відповідно, об'єднання, що не мають статусу юридичної особи, структурні одиниці, що не мають аналогічного статусу, суб'єктами господарювання не виступають, як висновок, вони не можуть розглядатися суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності відповідно до Господарського кодексу України. У такому випадку виникає колізія між названими нормативно-правовими актами, при цьому, на нашу думку, необхідно керуватися положеннями Господарського кодексу України як кодифікованого акту та такого, що був прийнятий пізніше ніж Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність». Відносно фізичних осіб як суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності Господарський кодекс України наголошує на необхідності наявності у фізичних осіб статусу підприємця, у той час як Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» ставить вимоги наявності цивільної правоздатності та дієздатності. Для фізичних осіб наявність цивільної правоздатності та дієздатності є невід'ємною ознакою (за винятком випадків обмеження дієздатності), тому положення Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» по суті можуть тлумачитися таким чином, що будь-яка фізична особа може бути суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності. Проте, необхідно розмежовувати потенційну можливість, котрою наділені усі фізичні особи, та реалізацію такого права, котре можливе лише із набуттям спеціального статусу. Фізичні особи є суб'єктами права зовнішньоекономічної діяльності (як складової господарського права України), однак суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності вони можуть стати при виконанні усіх законодавчих вимог, що пояснюється співвідношенням категорій суб'єкт права та суб'єкт правовідносин. Так, С. І. Архіпов зазначає, що до того, як особа стане суб'єктом права, законодавець адресує їй, а також іншим можливим

суб'єктам права сукупність усіх нормативно-правових формальних вимог, дотримання яких забезпечить їй входження в правове суспільство [7, с. 130].

Вважаємо за доцільне привести перелік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, наведений у Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність», відповідно до Господарського кодексу України як нормативно-правового акту, що повною мірою розкриває вимоги до правового статусу суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

У законодавстві України відсутнє визначення суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, нормативно-правові акти (Господарський кодекс України та Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність») містять норми, що визначають перелік суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, лише визначаючи визначення та специфічні ознаки останніх поза увагою. Визначення суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності слід розглядати через призму суб'єкта господарювання. Господарський кодекс України містить визначення суб'єкта господарювання. Стаття 55 визначає суб'єктів господарювання як учасників господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством.

Суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності притаманні ознаки, характерні для суб'єктів господарювання, та специфічні ознаки, що зумовлені специфікою відносин, у котрі вони вступають.

Взагалі поняття суб'єктів зовнішньоекономічних відносин включає у себе суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, на додаток до суб'єктів, наділених управлінськими повноваженнями, що пояснюється комплексністю права зовнішньоекономічної діяльності, зокрема наявністю публічних та приватних відносин, що виникають під час управління та провадження зовнішньоекономічної діяльності. Ряд науковців пропонують введення родових понять на означення суб'єктів, що вступають у відносини, пов'язані з провадженням зовнішньоекономічної діяльності. Так, В. В. Поєдинок пропонує використовувати термін учасники зовнішньоекономічних операцій, пояснюючи це тим, що існують випадки, коли у зовнішньоекономічні відносини вступають не господарюючі суб'єкти (наприклад, фізичні особи — засновники підприємств, що передають

права інтелектуальної власності тощо). Більш коректним щодо таких суб'єктів є поняття «учасники зовнішньоекономічних операцій», яке є ширшим, ніж «суб'єкти ЗЕД», і співвідноситься з останнім як родове з видовим (аналогічно до співвідношення понять «учасники відносин у сфері господарювання» та «суб'єкти господарювання» згідно із ст. 2 ГК) [8, с. 67].

Суб'єкти зовнішньоекономічних відносин, зокрема на публічному рівні, включають у себе органів державної влади, що здійснюють державне управління зовнішньоекономічною діяльністю. Взагалі державне управління зовнішньоекономічною діяльністю — це врегульована нормами права, юридично владна, підзаконна виконавча та розпорядча діяльність відповідних органів державного управління економікою по виконанню покладених на них функцій з управління зовнішньоекономічною діяльністю з метою практичного втілення законів у зазначеній сфері [9, с. 106—107].

Чинне законодавство України, що регулює зовнішньоекономічну діяльність, оперує поняттям суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності, однак аналіз положень нормативно-правових актів і наукових джерел свідчить про наявність поняття суб'єктів зовнішньоекономічних відносин, що зумовлено комплексним характером відносин, що складаються у даній галузі економіки. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності є суб'єктами зовнішньоекономічних відносин, що є поняттям ширшим і таким, що включає в себе публічних і приватних суб'єктів, з огляду на наявність під час провадження зовнішньоекономічної діяльності приватних і публічних відносин. Правовий статус суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності потребує вдосконалення, зокрема необхідним є приведення у відповідність категорій названих суб'єктів за загальним і спеціальним законом, визначення чіткого правового статусу держави як публічного та приватного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності тощо. Доцільним є введення категорії суб'єкти зовнішньоекономічних відносин, складовою якої є категорія суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Література

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18. — Ст. 144.
2. ВЭД в Республике Беларусь: правовые перспективы: монография / С. С. Вабишевич. — Мн.: Молодеж. науч. об-во, 2005. — 232 с.

3. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР — 1991. — № 29. — Ст. 377.
4. *Омельченко А. В.* Поняття та ознаки зовнішньоекономічної діяльності як предмета правового регулювання // Право України. — 2011. — № 5. — С. 218—223.
5. *А. Мартиненко.* Проблеми визначення поняття «зовнішньоекономічна діяльність». Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.yur-gazeta.com/oarticle/1540>.
6. *Омельченко А. В.* Вказана праця. — С. 218—223.
7. Субъект права. Теоретическое исследование / С. И. Архипов. — 2004. — 469 с.
8. *Посидинок В. В.* Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності: проблеми законодавчого визначення // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2007. — № 2. — С. 66—74.
9. *А. Омельченко.* Організаційно-правовий зміст принципів і функцій державного управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні // Вісник господарського судочинства. — 2011. — № 3. — С. 106—111.

Стаття надійшла до друку 11 листопада 2011 року.

УДК 341.215.2

О. А. Назаренко, канд. юрид. наук,
доц. кафедри міжнародного та європейського права,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПІДТРИМАННЯ МИРУ В РАМКАХ ООН

Досліджено сучасну концепцію підтримання миру в рамках ООН. Зокрема, аналізуються такі заходи, як превентивна дипломатія, миротворчість, підтримання миру та постконфліктне миробудівництво.

Ключові слова: ООН, підтримання миру, операції з підтримання миру, превентивна дипломатія, миротворчість, підтримання миру, постконфліктне миробудівництво.

В статье исследована современная концепция поддержания мира в рамках ООН. В частности, исследованы такие меры, как превентивная дипломатия, миротворчество, поддержание мира, постконфликтное миростроительство.